

Primeres impressions sobre la segona edició del DIEC

JOSEP RUAIX I VINYET

La direcció de LENGUA NACIONAL ens demana¹ una ressenya de la segona edició del *Diccionari de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC), editat professionalment per Edicions 62 i Enciclopèdia Catalana i eixit a la llum pública en coincidència amb la diada de Sant Jordi d'enguany. Naturalment, si la ressenya d'una obra implica haver-la llegida, hem de dir que no podem pas ressenyar el *DIEC2* (que així podem siglar o abreujar l'obra en qüestió), perquè òbviament no hi ha gairebé ningú que es llegeixi, de la primera a la darrera pàgina, un diccionari tan gruixut (1.762 pàgines, més les 73, numerades en xifres romanes, de les introduccions). Ens limitarem, doncs, a anotar les primeres impressions que hem tingut en fullejar aquesta obra, que, això sí, ja hem començat d'usar, i pensem continuar fent-ho, com a obra de consulta.

Comencem per una primera impressió diguem externa a l'obra mateixa i que, francament, trobem desencertada: la de fer sortir el *DIEC2* dins la campanya comercial del Dia del Llibre, fificant-se així, des d'una institució tan representativa com el IEC, en el joc del màrqueting i, potser, abusant una mica de la posició institucional per a fins propagandístics. Trobem que una obra d'aquest caire s'hauria de presentar amb el simple embolcall del servei que la nostra acadèmia ha de fer a la societat.

Feta aquesta reserva, ens plau afirmar de seguida que, en esguard de la primera edició del mateix diccionari –que, amb raó, va ser molt criticada–, aquesta segona edició en representa una gran millora. Dit resumidament, constitueix una gran revisió de la primera edició (de l'any 1995 i que abreugem en *DIEC1*). Aquesta gran revisió ha comportat –i ara

seguim la «Introducció» d'aquesta segona edició (pp. IX-XXVI), text signat per Joan Martí i Castell com a president de la Secció Filològica (SF) del IEC– sis característiques:

1) Incorporar una sèrie de millores tècniques basades en criteris lexicogràfics, com són la numeració d'accepcions i subaccepcions (la mancança de la qual era un greu defecte del *DIEC1*), l'adjunció de moltes més definicions, la reordenació d'una sèrie de locucions, etc. En aquest aspecte, creiem que som molts els qui hauríem agraït també l'adjunció, entre les marques valoratives, de la indicació de «terme regional» (o una d'equivalent), que igualment mancava en la primera edició. La SF intenta justificar aquesta absència, i realment, en la situació actual del català, hi ha raons diguem sociolingüístiques per a evitar tal marcatge; ara bé, mirant-ho des d'un punt de vista estrictament lingüístic, aquesta marca hi hauria de ser, perquè altrament s'introdueix en el codi lingüístic general una mena de cavall de Troia que pot desfigurar el català literari, deixant entrar, per exemple, en totes les àrees de la llengua alguns castellanismes que fins ara estaven geogràficament delimitats, o barrejant, per part d'usua-

ris poc experts, mots típics d'un dialecte o variant i mots típics d'un altre dialecte o variant. En fi, creiem que el marcatge diatòpic, per dir-ho amb un tecnicisme que recentment ha fet fortuna, és un tema pendent de resoldre en aquest diccionari².

2) Recercar l'equilibri entre el lèxic general i el lèxic d'especialitat, i, atesos els grans canvis que experimenta la societat, actualitzar el cabal lèxic contingut dins el diccionari. Sembla que, efectivament, aquesta recerca s'ha obtingut bastant, com ens ho indica el fet que el *DIEC2* té, respecte del *DIEC1*, unes 2.000 altes (de termes), unes 750 baixes i uns 200 canvis de grafia (p.e., limitant-nos a un cas proposat per nosaltres, canviant *cambotjà* per *cambodjà*).

3) Incorporar més dialectalismes. Això també ho trobaríem bé... si, com ja hem advertit, s'indiqués que es tracta de mots d'ús restringit, els quals, encara que, en determinades circumstàncies, poden ser usats més o menys generalment, en altres circumstàncies vénen a interferir en l'ús de les altres zones i en l'ús de la que ha estat tradicionalment la llengua literària o estàndard.

4) Recercar objectivitat i neutralitat

1. Advertim que fem servir, per comoditat, el plural d'autor.

2. Ja va detectar encertadament aquest problema el professor Jaume Macià i Guilà en una detallada ressenya del *DIEC1* publicada dins *Els Marges*, núm. 57 (desembre 1996), pp. 71-83). En copiem un paràgraf: «l és que per molt que raons sociolingüístiques hagin aconsellat de prescindir en general de les marques *dialectal* o *regional*, aquesta manera de procedir sorprèn si donem un cop d'ull al que es fa en la majoria de bons diccionaris, de la nostra o d'altres llengües. Tinguem en compte que, sense aquesta informació, el lector pot fer un ús inadequat de l'idioma. Diccionari en mà, un traductor amb més domini de l'altra llengua pot produir textos catalans correctes però irreals, i un professor (que imparteixi classe a gironins castellanoparlants, posem per cas) pot trobar-se que el *DIEC* no l'assisteixi a l'hora d'argumentar la inadequació de certes frases (com *El servici es reuïa a repartir bellotes davant el camp de badabadocs*, per dir-ho d'una manera ben gràfica).»

en temes ideològics. Naturalment, aquesta recerca és lloable, perquè la societat catalana actual és molt més plural ideològicament que en temps de Fabra (quan es va publicar el *Diccionari general de la llengua catalana*, precedent confessat tant del *DIEC1* com del *DIEC2*). Tanmateix, també cal estar atents a no exagerar, perquè tampoc no hem de negar la tradició ideològica en la qual s'insereix la nostra cultura i, per tant, la nostra llengua. Així, per exemple, diríem que s'ha exagerat una mica en la dèria, fins a cert punt legítima, d'evitar el que ara s'anomena sexisme.

5) Prestar atenció als suggeriments i propostes d'esmena. Diu J. Martí que s'han tingut en compte unes 11.500 propostes de modificacions (moltes d'elles, sembla, provinents de la revisió del *DIEC1* que han fet els mateixos organismes interns del IEC). Òbviament, això està bé: rectificar és de savis. Així, i limitant-nos a un dels exemples esmentats en la introducció citada, s'ha canviat el derivat *nietzschia* de la primera edició per *nietzschea*, esmena que precisament nosaltres havíem proposat ja feia temps.

6) Completar l'edició anterior. Sobre el *DIEC1* hom deia, amb raó, que era incomplet. Doncs el *DIEC2* té més entrades, més accepcions, més subentrades, més definicions, més exemples...; en fi, és més complet (sense que, evidentment, pugui ser exhaustiu, tractant-se d'un diccionari general). I aquest augment d'informació s'ha aconseguit, gràcies a un lleuger augment del format del volum, sense fer el diccionari més gruixut i emprant-hi una tipografia més clara i llegidora. L'enhonorabona, doncs.

La «Introducció» que, a grans trets, fins aquí hem seguit, acaba amb aquestes paraules: «Des d'ara mateix la Secció Filològica és oberta, com ho ha estat sempre, a les observacions que hom hi farà per tal de millorar encara aquesta segona edició.» Doncs bé, recollint aqueixa raonable invitació, dreçarem tot seguit, d'una manera sumària, una sèrie de propostes de millora amb vista a futures edicions del diccionari acadèmic. Ens limitem a apuntar-les, sense estendre'ns-hi ni argumentar-les, perquè ja ho fem en els diversos manuals nostres que estan a disposició del públic

i que, cal suposar-ho, també són fàcils de consultar per part de les persones que d'una manera o altra treballen al IEC o per al IEC.

Propostes de millora

Sense pretendre ser, ni de lluny, exhaustius³, ans limitant-nos a una enumeració orientativa (i prescindint, en principi, de qüestions pròpiament gramaticals), proposem una sèrie de millores, agrupades en dotze punts, per a les futures edicions del *Diccionari de la llengua catalana*:

- 1) Alfabet. Adaptar gràficament a l'alfabet català mots que ja han esdevingut habituals, s'han adaptat fonèticament i han produït derivats, com *croissant* (que hauria de ser *crusant*), *folklore* (que hauria de ser *folclor*), *pizza* (que hauria de ser *pitza*); també *viking* (que hauria de ser, canviant-hi de passada l'accent i la morfologia, *viquing -a*).
- 2) Dièresi. Admetre (com a formes exclusives o almenys alternatives) la supressió de la dièresi, més o menys injustificada, en mots com *traïdor* (i *traïdorenc*, *traïdoria*), *veïnat* (i *veïnatge*), *apaïsat*, *laïcal* (i *laïcat*) i en la sèrie de derivats de mots en *-oide* (*aracnoïdal*, *col·loïdal*, *esferoïdal*, *helicoïdal*, *romboïdal*, *tiroïdal*, amb *tiroïdina* i *tiroïditis*, *trapezoïdal*, etc.).
- 3) Accent gràfic. Restituir els accents gràfics que en bona hora havia establert la *Gran enciclopèdia catalana* en mots com *raïds*, *araneïds*, *ardeïds*, *escarabeïds*, *gruïds*, *suides*, etc. També posar accent diacrític en l'antiga forma de subjuntiu *do* de locucions com *Déu lí'n do* o *Déu n'hi do*.
- 4) B/V. Canviar *bòbila* per *bòvila*.
- 5) S/SS. Canviar *transsepte* per *transepte*.
- 6) Enes dobles. Simplificar les enes dobles de mots com *annex* (i *annexar*, *annexió*, *annexionar*, *annexionisme*, *annexionista*, *annexitis*), simplificació ja establerta per Fabra, i potser també *connex* (amb *connectar*, *connexió*). Preferir, com ja semblava que la SF havia decidit fa una desena d'anys, *tenis* (i derivats i compostos) a *tennis* (i derivats i compostos)⁴.
- 7) Ela geminada. Simplificar la ela geminada de l'anglicisme *ral·li*.

8) Erra. Doblar la erra en compostos com *coredemptor*, *coregent* (i *coregència*), *coregnar* (i *coregnant*), *coreligionari* (i, el dia que calgui, enregistrar mots tan usats com *corresponsable* i *corresponsabilitat* així, i no pas *coresponsable* i *coresponsabilitat*); també en *eradicar* (i derivats).

9) Apòstrof. Mantenir la regla fabriana de no apostrofar en casos com *la anormalitat* (mentre que en la «Introducció» del *DIEC2* veiem escrit dos cops *l'anormalitat*, cosa que ens fa pensar que la SF deu haver canviat la regla, però no sabem pas que aquest canvi hagi estat promulgat).

10) Guionet. Tornar, a grans trets, a les regles fabrianes sobre l'ús del guionet en els mots compostos (evitant, per exemple, aglutinacions antinaturalment com apareixen en la «Introducció» del *DIEC2*: *foneticomorfològic*, *semanticosintàctic*).

11) E epentètica. Readmetre les formes tradicionals *rescalfar* (i derivats), *sobrescriure* (i derivats) i *sotasciure*, al costat, si es vol, de les formes amb e epentètica (*reescalfar*, *sobreescriure*, *sotaesciure*, etc.); admetre les formes naturals *telespectador* i *telesquí*; també *autostop* (i derivats); admetre les formes *endoesquelet* i *exo'esquelet*, com també *mecanoescrit* (i, si es presenta el cas, *paleoeslau*).

12) Redacció. Evitar errors de redacció com els que s'han esmunyit en la «Introducció» del *DIEC2* (en tema de pronoms febles, règim verbal, pronoms relatius, etc.) i els que segurament es detectaran en la lectura del diccionari sencer. Sense que sigui cap error, creiem també que ja seria hora d'adoptar, en la redacció del diccionari acadèmic, l'infinitiu *ser* i deixar com a residual (és a dir, solament en alguns contextos) l'infinitiu *ésser*.

En conclusió, valorem com cal i agraïm la feina feta pels responsables i col·laboradors del *DIEC2*, els felicitem per les notables millores aconseguïdes i invitem el IEC a millorar encara més el seu diccionari en el futur. ♦

3. Ja hem dit que es tracta d'unes «primeres impressions».

4. A propòsit d'aquest cas, val la pena d'expressar el desig que la nostra acadèmia tingui idees més clares i segueixi una línia més coherent, abandonant els gestos erràtics que massa sovint adopta.